

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.104

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Миколенко Наталія Валеріївна 1977 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2001 році Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова за спеціальністю «Практична психологія», працює з 2017 року старшим викладачем кафедри практичної психології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та є координатором Соціально-психологічної служби Університету Грінченка, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.104 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 22 січня 2026 року №30, зі змінами, внесеними наказом від 26 лютого 2026 року № 153 у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

КАЛЩУК Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

СТОЛЯРЧУК Олеся Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

КАЛЮЖНА Євгенія Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

КУЗИКОВА Світлана Борисівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

ЯВОРСЬКА-ВЕТРОВА Ірина Вікторівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України.

На засіданні 15 квітня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки Миколенко Наталії Валеріївни на підставі прилюдного захисту дисертації «Психологічні особливості розвитку самоцінності клієнтів психологічних служб закладів вищої освіти» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Лозова Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Миколенко Наталії Валеріївни на тему «Психологічні особливості розвитку самоцінності клієнтів психологічних служб закладів вищої освіти», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023. Дисертація Миколенко Наталії Валеріївни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Миколенко Наталія Валеріївна на високому рівні оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, набув теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувач вільно володіє матеріалом.

Здобувачка має 10 публікаціях, а саме: 4 (з них – 1 у співавторстві) опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 6 (з них – 1 у співавторстві), у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації..

1. Миколенко, Н. В. (2023). Змістовний аналіз поняття самоцінності особистості. *Наукові перспективи. Серія «Психологія»*, 12(42), 866–880. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-12\(42\)-866-880](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-12(42)-866-880)

2. Миколенко, Н. В. (2024). Шляхи розвитку самоцінності особистості в процесі отримання психологічної допомоги. *Наукові перспективи. Серія «Психологія»*, 12(54), 1591–1608. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12\(54\)-1591-1608](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54)-1591-1608)

3. Миколенко, Н. В. (2025). Етапи та напрямки консультативної роботи з розвитку самоцінності клієнтів психологічних служб ЗВО. *Наукові інновації та передові технології*, 12(52), 994-1006. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12\(52\)-994-1006](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12(52)-994-1006)

4. Лозова, О. М., & Миколенко, Н. В. (2025). Інтегрована модель розвитку самоцінності особистості в процесі отримання психологічної

допомоги. *Психологічний часопис: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, 11(10), 7–23.
<https://doi.org/10.31108/1.2025.11.10.1>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

СТОЛЯРЧУК Олеся Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження та побажання:

1. Формулювання кількох гіпотез, особливо 1-4, несе локальний зміст, оскільки стосується лише емпіричного дослідження, тоді як більш доречним було б формулювання узагальненого припущення, яке відображало б причинно-наслідкові зв'язки досліджуваного феномену самоцінності та його розвитку.

2. У висновках до другого розділу фігурує теза, що отримані результати підтверджують валідність теоретичної моделі та зв'язки самоцінності з когнітивними (самокритика, переконання у нецінності), емоційними (тривога, невпевненість, негативне самоствавлення, страх оцінки/осуду/відкинення) та деякими поведінковими (пошук визнання, пошук схвалення, догоджання) проявами. Формулювання цієї тези є некоректним, оскільки прояви феномену апріорі пов'язані з ним, позаяк виражають його. Також постає питання, чому лише деякі, а не всі поведінкові прояви, зафіксовані в моделі, мають зв'язок із самоцінністю?

3. У загальних висновках некоректно зазначено про результати перевірки гіпотез: «самоцінність має слабкий / зв'язок з самооцінкою» – ймовірно, йдеться про низьку статистичну значущість кореляції; «позитивний» – з впевненістю та психологічним благополуччям, ймовірно йдеться про пряму кореляцію між самоцінністю та впевненістю, психологічним благополуччям.

4. Розміщений у Додатку Б опис авторської методики діагностики самоцінності дозволив зафіксувати порушення гендерного балансу у формулюванні частини суджень, починаючи з 17-го. Також, на наш погляд, у цьому додатку доречно було б розмістити не лише інструкцію та судження, але й процедуру підрахунку даних та їхнє тлумачення, що забезпечило б повномірне використання діагностичної методики у широкому практико-орієнтованому психологічному просторі.

КАЛЮЖНА Євгенія Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження та побажання:

1. У Вступі, при обґрунтуванні актуальності роботи, авторкою дуже детально охарактеризовано особливості стресорів академічного середовища ЗВО (цифрова конкуренція, відтермінування маркерів дорослості, поєднання навчання з роботою тощо). У зв'язку із цим, було б цікаво та доречно у теоретичному та емпіричному розділах поглибити аналіз зв'язку цієї специфіки з факторами авторського опитувальника самоцінності, зокрема, такими, як «Перфекціонізм», «Потреба в прийнятті» та іншими. На нашу думку, такий аналіз міг би ще яскравіше продемонструвати, як саме самоцінність та її компенсаторні механізми (висока самооцінка через досягнення, перфекціонізм, потреба в схваленні) проявляються у навчальній мотивації, академічному функціонуванні та професійній діяльності клієнтів ЗВО, що зробило б авторську модель ще більш прикладною для психологів університетів.

2. Вибірка емпіричного дослідження є досить репрезентативною за віком та регіонами, проте має виражений гендерний дисбаланс (лише 11 % чоловіків), що цілком зрозуміло з огляду на літературні дані про меншу схильність чоловіків звертатися по психологічну допомогу. Було б дуже

перспективно та цінно у подальших розвідках розглянути гендерні особливості проявів самоцінності та динаміки позитивних змін за програмою, щоб визначити, чи потребують чоловіки та жінки різних акцентів у процесі її реалізації. Це могло б стати важливим доповненням до отриманих в роботі результатів та підсилити їх практичну вагомість.

3. У роботі детально та ґрунтовно представлено процедуру створення та психометричну перевірку авторського опитувальника самоцінності (факторний аналіз, внутрішня узгодженість, ретестова надійність, кореляції з суміжними шкалами), що безумовно є вагомим внеском. Вважаємо, було б корисним та доречним додатково висвітлити процедуру та результати виділення нормативних значень (діапазонів низького, середнього та високого рівнів самоцінності), оскільки саме наявність чітких норм значно розширює можливості практичного застосування інструментарію в роботі психологічних служб ЗВО, що містить у собі потужний психодіагностичний потенціал.

4. Було б перспективно важливим розширення обговорення обмежень дослідження та напрямків подальших розвідок, зокрема, щодо гендерного дисбалансу вибірки, впливу самозвернення на результати, а також специфіки воєнного контексту як фактору коливань самоцінності. Припускаємо, що чітке окреслення цих аспектів підвищило б наукову прозорість роботи та визначило б чіткі вектори для продовження досліджень у галузі психологічної допомоги особистості у кризових умовах.

КУЗІКОВА Світлана Борисівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, зауваження та побажання:

1. В роботі зроблено акцент на ранньому дитинстві та дитячо-батьківських стосунках як витоках формування самоцінності. Авторка

послідовно й детально обґрунтовує, що самоцінність є відносно стабільним настановленням, яке формується в ранньому дитинстві на основі безумовного прийняття значущими іншими. Такий підхід є класичним і теоретично обґрунтованим. Однак у роботі явно переважає дитячий період формування самоцінності, тоді як дорослі чинники її підтримки, трансформації та перегляду висвітлено значно слабше. Зважаючи на специфіку вибірки (клієнти психологічних служб закладів вищої освіти — переважно дорослі люди), особливо актуальним є врахування саме дорослих детермінант самоцінності, таких як вплив травматичного досвіду дорослого віку, роль значущих стосунків у дорослому періоді, вплив соціокультурного та екзистенційного контексту сучасної України.

2. Вибірка дослідження охоплює широкий віковий діапазон респондентів (18–54 роки) Проте в емпіричній частині не проведено аналіз відмінностей у прояві самоцінності, ефективності програми чи кореляціях залежно від статі чи віку досліджуваних. Було б цікаво провести диференціацію результатів програми за віковими підгрупами (наприклад, 18–25, 26–35, 36–54 роки), адже специфіка академічного середовища та життєвих завдань суттєво відрізняється в цих періодах. Такий аналіз поглибив би розуміння того, для яких саме вікових категорій клієнтів ЗВО запропонована модель та програма є найбільш ефективними.

3. З огляду на те, що в темі дисертації заявлені психологічні особливості розвитку самоцінності, ці особливості заслуговують чіткішого виокремлення у висновках. Особливості розвитку самоцінності клієнтів психологічних служб ЗВО в роботі розкриваються через увесь цей комплекс діагностичних даних та отримані кореляції, але вони є недостатньо чітко окреслені як особливості.

4. Цікавою перспективою було б дослідження зв'язку самоцінності зі становленням особистості у професії. Самоцінність як стабільне базове настановлення може суттєво впливати на професійну ідентичність, вибір

стратегій кар'єрного зростання, стійкість до професійного стресу та вигорання, особливо в умовах академічного середовища. Розроблена в дисертації модель та програма розвитку самоцінності могли б стати основою для подальших розвідок саме в цьому напрямку, що додало б практичної цінності результатам та розширило б застосування отриманих даних у професійній психології та психологічній підтримці фахівців ЗВО.

ЯВОРСЬКА-ВЕТРОВА Ірина Вікторівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, зауваження та побажання:

1. У першому розділі роботи, безперечно, ґрунтовно проаналізовано праці, присвячені дослідженню самоцінності, самосвідомості, самооцінки, самоповаги, самоприйняття, самоідентичності, окейності тощо. При цьому лєвова частка авторів проаналізованих робіт — зарубіжні. Серед вітчизняних дослідників найбільше представлені роботи Людмили Євгенівни Просандєєвої та Івана Дмитровича Беха, внесок яких у розробку даної проблематики беззаперечний. На наш погляд, до спектру теоретичного аналізу доцільно додати науковий доробок українських учених. Зокрема, в Інституті психології імені Г.С. Костюка під керівництвом О.Л. Музики розроблялася тематика ціннісної підтримки саморозвитку обдарованої молоді, під керівництвом Т.О. Піроженко — тематика ціннісного розвитку дошкільників (враховуючи те, що дисертантка розглядала питання генези самоцінності у ранньому віці).

2. Авторка достатньо ретельно обґрунтувала важливість розвитку і зміцнення самоцінності для студентів закладів вищої освіти (с. 21-22). Тренінгова програма апробовувалась із залученням студентів 18 – 21 року (с. 195). При цьому у вибірку дослідження (N = 352) входили особи віком від 18

до 54 років (с. 113). Чи були виявлені особливості самоцінності досліджуваних різних вікових груп? Якщо так, то чи впливали ці особливості (і як саме) на подальше надання їм психологічної допомоги?

3. У третьому розділі, аналізуючи ефективність «Програми розвитку самоцінності клієнтів психологічних служб закладів вищої освіти», авторка наголосила на участі чоловіків, навіть необхідності організувати спеціальну «чоловічу» тренінгову групу (с. 196). Виникає питання доцільності цього, адже подальший аналіз не містить даних про особливості чи відмінності результатів чоловіків порівняно з жінками.

КАЛІЩУК Світлана Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

Хочу також задати один із перспективних векторів подальшого розвитку дослідження. Звертаючи увагу на запропоноване Вами визначення самоцінності як цілісного явища, яке одночасно існує у формі настановлення, переживання та виявляється у поведінці, видається особливо цікавим застосувати часовий вектор розвитку особистості. Адже настановлення завжди пов'язане з минулим, переживання — з теперішнім, а поведінка — з певним майбутнім. Особистість в такому розрізі відкривається як епіцентр минулого, теперішнього і майбутнього. У цьому контексті постає важливий науковий рух: від первинного досвіду, який людина отримує в родинній системі, через те, як вона потім вибудовує (або не вибудовує) це ставлення до себе у дорослому житті, і до моменту звернення по психологічну допомогу, коли людина часто навіть не усвідомлює справжніх причин свого запиту.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.104 присуджує МИКОЛЕНКО Наталії Валеріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.104

Світлана КАЛІЩУК